

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Bakalářská práce

2015
Kovačová

Kristýna

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA RUSKÉHO A FRANCOUZSKÉHO JAZYKA

DONŠTÍ KOZÁCI
(TRADICE, KULTURA, ZVYKY)

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kristýna Kovačová

Ruský jazyk se zaměřením na vzdělání, obor – prohlubující modul

Vedoucí práce: Mgr. Jiřina Svobodová, CSc.

Plzeň, 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 23. března 2015

.....
vlastnoruční podpis

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Jiřině Svobodové, CSc., za odborné vedení a poskytnutí cenných rad.

OBSAH

ÚVOD	6
1. KOZÁCI Z HISTORICKÉHO HLEDISKA	8
1.1. Historie Donského kozáctva od jejich vzniku do současnosti	8
1.2. Nejstarší kozácká vojska a hlavní osídlené oblasti	15
1.3. Charakteristika pojmu kozák	17
2. KULTURA, ZVYKY A ZPŮSOB ŽIVOTA	20
2.1. Specifika kozáckého oděvu	20
2.2. Kozácké tradice	24
2.3. Symboly	27
2.4. Kozácký kůň	29
2.5. Kozácké obřady a jejich tradice	30
2.6. Kozácká tradiční kuchyně	34
3. CHARAKTERISTIKA RUSKÉHO NÁŘEČÍ	37
3.1. Specifikace dialektu donských kozáků, vznik specifických výrazů	39
3.2. Skupiny donského dialektu	40
3.3. Výskyt specifických slov v donských kozáckých pohádkách	41
РЕЗЮМЕ	46
ZDROJE OBRÁZKŮ (OBRÁZKY JSOU ČÍSLOVÁNY V SOULADU S TEXTEM)	51
PŘÍLOHY	53

ÚVOD

Kozáci byli lidé, kteří vynikali schopností vlastní organizace a nezávislosti na někom druhém, ať už člověku nebo celé společnosti. Spoléhali se pouze na sebe. Jejich obživa byla závislá na tom, co zvládnou ulovit nebo si sami vypěstovat.

Po dobu celé své existence sváděli neúprosné boje. Z počátku to byly boje sváděné s mongolsko-tatarskými nájezdníky, před nimiž chránili Rusko. Poté bojovali uvnitř Ruska, například při občanské válce, ale také bojovali proti Rusku, a to v době, kdy ztratili veškeré iluze, že jejich země hájí jejich zájmy, když se jich bolševická strana snažila zbavit a to velice důsledně. V roce 1920 byla většina kozáků deportována z Krymu do internačních táborů, bohužel ti, co uvěřili slibům bolševiků, byli důkladně likvidováni.

Ještě v dnešní době se ale ke kozákům hlásí okolo 140 tisíc lidí. A za podpory současného ruského prezidenta Vladimira Vladimiroviče Putina, obnovili donští kozáci svou slávu. Základem jejich ideologie je pravoslaví a přísný vojenský řád. A v současných nepokojích, které se dějí na Ukrajině, jsou tyto donské kozácké jednotky stále aktivní.

V první kapitole bakalářské práce se zaměřuji na historické hledisko, uvádím významná data od vzniku kozáctva, až po jejich zánik a znovuzrození. Poukazuji na oblasti, které byly nejstaršími kozáky osidlovány a popisují, kým a kdo kozák je.

V další kapitole popíši kulturu a kozácké tradice, zvyky a způsob života, stručně charakterizují způsob odívání, typickou symboliku kozácké kultury, včetně toho nejdůležitějšího pro kozáka, a to jeho koně.

V neposlední řadě přiblížím charakteristické rysy jazyka a pokusím se ukázat, čím se liší od spisovné ruštiny. Nastíním charakteristické prvky jejich mluvy, zaměřím se především na slovní zásobu. V návaznosti na tato zjištění se pokusím sestavit autentický slovníček, který tyto výrazy bude zachycovat.

Tématikou Donského kozáctva se například ve své umělecké tvorbě zabýval Michail Šolochov (Tichý Don) nebo také Lev Nikolajevič Tolstoj (Kozáci). Při nástinu historie a významných dat budu pracovat s publikací, která se zabývá problematikou vzájemného vztahu mezi ruským státem a kozáctvem na Donu, jejímž autorem je E. I. Dulimov. Tyto informace budu doplňovat za pomoci internetových zdrojů, k nimž patří například webová stránka <http://www.opoccuu.com/120511.htm>. Další publikací z oblasti typických donských pohádek je kniha Donskije kazač'ji skazki, predanija, legendy, byvalščiny. Jejím autorem je V. V. Kogitin. S touto knihou budu nejintenzivněji pracovat ve své poslední kapitole a pokusím se výběrově s pomocí Velkého výkladového slovníku Donského kozáctva analyzovat slovní zásobu, zahrnující rovněž donský dialekt. Donské pohádky jsou zdrojem lidové moudrosti, odráží kulturní bohatství hrdého a bojovného národa s dlouhou tradicí. Bakalářskou práci doplním o přílohy v podobě překladového slovníčku a ilustračními obrázky.

1. KOZÁCI Z HISTORICKÉHO HLEDISKA

1.1. Historie Donského kozáctva od jejich vzniku do současnosti

Počátek existence donských kozáků se datuje k 12. 5. 1570, ale samozřejmě existovali již dříve, v letopisech se uvádí již rok 1444, ale to ještě nemůžeme hovořit o kozácích donských, nýbrž o tzv. Rjazaňských, protože obývali území okolo Rjazaňského knížectví, byli to nezávislí, svobodní lidé, které si kníže Rjazaně najímal na ochranu hranic. Základem Rjazaňského kozáctva byli novgorodské, dobrovolné, profesionální vojenské družiny, které chránily pohraničí Novgorodu. Jako svobodní občané přijímali pod svou ochranu i uprchlé rolníky slovanského původu, kteří se chtěli vymanit z postavení nevolníků a přijímali je do svých řad. Považovali se za potomky Vikingů, kteří do Novgorodu přišli s Rurikem. Údajně se jejich název odvíjel od názvu lodi Vikingů, na těchto lodích kozáci bojovali do 17. století, ovšem tyto skutečnosti je v současné době velice těžké doložit. Postupně se k nim začali přidávat další, například rolníci z Rjazaně, kteří se neshodovali s rolnickou společností. Samotní kozáci se nazývali vesničany, a slovem kozák, které znamená svobodný člověk nebo také uprchlík, byli označováni od turecky mluvícího obyvatelstva. Díky rychle rostoucí populaci kozáckého národa jim přestala půda stačit a tak se museli přestěhovat. Přesídlili právě k řece Don, odtud získali počátkem 16. století název Donští kozáci. Okolí Donu bylo velice úrodné, voda byla plná ryb, stepi se hemžili zvěří. [20]

Za první kozáckou vesnici je považována vesnice Razdorskaja, kterou chápeme jako počáteční historický bod donského kozáctva. Jejich historie je poznamenána nepřetržitými boji, které se odehrávaly na rozlehlých stepích v blízkosti jižních hranic státu. Lev Nikolajevič Tolstoj řekl: „Hranice zplodila kozáctvo a kozáci stvořili Rusko.“ Zaujímalí totiž velké území, oblasti Rostova, Volgogradu, Voroněže či Luhansku a Kalmycka. Donští kozáci se řadili mezi nejpočetnější skupiny kozáctva. S cílem zachvácení většího území, organizovali nájezdy na území obsazené Turky při pobřeží Azovského, Černého a Kaspického moře. V průběhu let se kozáci rozdělili na dvě skupiny: na starousedlíky, kteří zaujímalí oblast ležící při

dolním toku řeky a chudé, kteří obývali vrchní tok Donu. Právě chudoba se jevila hnací silou rolníků, kteří organizovali povstání a nájezdy a také to vedlo k povstání vedené Stěpanem Razinem. [20]

Počátkem 17. století nepoužívala vláda kozáky k ochraně hranic, ale k válkám proti Turecku a Polsku. Za vojenskou službu byli vypláceni penězi, ale i střelným prachem, olovem, plátnem či chlebem. V roce 1637 zabrali kozáci Turkům Azov a udrželi ho až do roku 1642. V letech 1695-1696 se kozácké vojsko účastnilo Azovského tažení. Porušením nezávislých práv kozáků, zákazem přijímání rolnických utečenců, vzbudili povstání, které trvalo od roku 1707 do roku 1709. V roce 1718 byl zrušen výběr atamana a v roce 1754 dokonce i výběr vojenského staršiny. Po potlačení povstání na 2 000 kozáckých rodin v čele s atamanem I. Někrasovem přešli někteří do Turecka a jiní na Kubáň. Část jejich potomků se v 19. století vrátila zpět do Ruska. [20]

V roce 1763 byla ustanovena povinná, doživotní vojenská služba kozáků. V období rolnického povstání v letech 1773-1775, vedeného donským kozákem Jemeljanem Pugačovem, byla část Donu zabrána armádou a kozáci ztratili svou svobodu a samostatnost. Nedobrovolné přestěhování donských kozáků na Kavkaz v 18. století silně přispívalo k jejich zániku, to způsobilo povstání pěti kozáckých osad (1793), v jehož čele byl esaul, tedy kozácký důstojník Rubcov. V tomto období rostla ekonomická, i politická moc kozáckých podplukovníků, kteří zabírali další území a přijímali nové utečence z oblasti Slobodské Ukrajiny, s jejichž pomocí dobývali další opevnění. [20]

V roce 1802 byla oblast donského vojska rozdělena do 7 okruhů (v roce 1887 byly přidány další dva). Být ve vojenské službě donského kozáctva znamenalo třicetileté období bok po boku své zbraně a dvou koní. Těžkost a náročnost této služby vedla ke zbláznění stavu vojáků a důsledkem toho byly nepokoje v letech 1818-1821. [20]

V roce 1835 byla správa kozáctva rozdělena na armádní a civilní část, které spojoval ataman. Administrativní centra těchto dvou částí se nacházela v Čerkassku (do 1806) a Novočerkassku (do 1920). [1]

V roce 1875 se vojenská služba zkrátila na 20 let. Těchto 20 let bylo pro kozáka rozděleno následovně: 3 roky byl cvičen, 4 roky byl členem vojenské služby, což znamenalo při útoku či bojích nasazení kozáka, poté měl 8 let nárok na jakási privilegia při bojové přípravě. Když bylo vojákovu 33 let, byl v záloze a od 38 let byl členem domobrany. Ve 20. století kozáctvo sestávalo ze 17 armádních a 2 gardistických pluků, 8 dělostřelectev, 6 kozáckých setnin a 12 vojenských oddílů, tato uskupení představovalo přibližně 24 tisíc bojovníků. V období 1. světové války se kozáctvo skládalo z 66 koňských pluků, 136 setnin, 6 vojenských jednotek, 45 dělostřelectev, 5 záložních pluků, to všechno činilo okolo 100 tisíc mužů. Osídlení Donu datované k roku 1917 činilo 3,53 milionů lidí, z čehož 42,3% bylo kozáků a 25,5% bylo původního obyvatelstva, ostatní pocházeli z jiných měst. Kozákům patřilo přes 64% zemědělské půdy. V oblasti donského vojska se rozvíjel důlní průmysl, ve kterém bylo zaměstnáno na 140 tisíc dělníků. Lze konstatovat, že donské vojsko se v období mezi 17. - 20. stoletím účastnilo všech válek v Rusku. Po Únorové revoluci byla na Donu založena „Vojenské donská správa“ v čele s atamanem Kaledinem, který stál proti nepřátelským sovětům, pocházejícím z Novočerkassku, Rostova a Taganrogu. Po říjnové revoluci Kaledin, s pomocí bělogvardějské dobrovolnické armády zabral Rostov a Taganrog, ale většina kozáků tyto kontrarevolucionáře nepodpořila a 23. ledna 1917 byla při sjezdu bojových linií prohlášena oblast Donu pod Sovětskou nadvládu a tak revoluční kozáci a krasnogvardějci porazili jednotky bělogvardějců a podařilo se jim zpět zabrat Rostov a Novočerkassk. Takto vznikla Donská Sovětská republika. [1]

V roce 1918 mezi březnem a dubnem vzplanuly v donských vesnicích protisovětské rebelie a Rudá armáda byla v polovině srpna přinucena k odchodu z Donské oblasti. 16. května s pomocí „Kruhu záchrany Donu“ byla ustavena vláda „Největšího donského vojska“ pod vedením atamana P. N. Krasnova, spoléhající se na německou podporu. Vyhlášením mobilizace Krasnov zformoval značnou část

armády (v srpnu to bylo 47 tisíc bojovníků a v září 65 tisíc). Od července do října 1918 podnikl dva útoky na Carycin. Neúspěch na frontě a porážka Německa v 1. světové válce se projevovala neochotou kozáků bojovat proti celému Rusku a to předurčilo úpadek Krasnovovy vlády. [20]

Na počátku roku 1919 ve spojitosti s úspěšným útokem Rudé armády na Don, byl započat rozklad vojsk bílých kozáků. 10. ledna 1919 se dostala Donská armáda pod velení generála A. I. Děnikina, vedením byl pověřen generál V. I. Sidorin. Téhož roku se bělogvardějcům opět podařilo vyhnat sovětská vojska z oblasti Donu, v armádě vzplanuly antisovětské rebelie. V době, kdy táhl Děnikin na Moskvu, donští kozáci zajišťovali pravé křídlo dobrovolnické armády. Značná část kozáků byla úspěšná jak na straně Bílé, tak na straně Rudé armády a právě revoluční předvoj se stal základem Prvního a Druhého jízdního kozáckého pluku – tedy nejvíce bojeschopné části Rudé armády. V říjnu roku 1919 byli bílí kozáci poraženi pod Voroněží a Kostromou. V lednu 1920 se sovětská vojska zmocnila Rostova a Novočerkasska a v březnu plně ovládli Donskou oblast. A tak v roce 1920 bylo Donské kozácké vojsko oficiálně rozpuštěno. 20. dubna 1936 vydává „Centrální výkonný výbor“ SSSR usnesení o obnově kozáctva, které nařizuje kozákům opět obléknout uniformy. Stalo se tak v období Stalinské politiky, z důvodu upevnění vlastenectví, znovuzrození historických, ruských tradic a likvidace staré internacionální gardy, která narušovala šíření bolševismu. Stalin se všemi možnými způsoby snažil v Rusku udržet nastolený směr vývoje a zakrýt projevy silného fašismu. [10]

Stalin vytvářel kozácké divize. Jednou takovou divizí byla 4. Donská, dříve 4. Leningradská, kde byl maršálem Vorošilov a pod velením ji měl tehdy ještě neznámý velitel brigády Georgij Žukov. [5]

V období Velké občanské války byly v Rudé armádě zformovány donské kozácké divize, které se aktivně účastnily bojů, obzvláště se proslavil Pátý gvardějský kozácký sbor. Poměrně početná část kozáků se objevila na straně protivníka, například na Hitlerově straně bojovalo kolem 94 tisíc kozáků, z toho 40

tisíc bylo donských. V dubnu 1942 Hitler oficiálně vytvářel kozácké oddíly, které náležely wehrmachtu. V těchto narychlo vytvořených oddílech bylo mnoho německých důstojníků, nebyli to tedy ruští kozáci, proto se v mnohých případech tyto oddíly připojovaly k německým divizím a bojovaly proti partyzánům. V létě 1943 německé vrchní velení zformovalo první kozáckou divizi pod velením plukovníka von Pannwitze. Skládala se ze sedmi pluků, konkrétně se jednalo o dva pluky donských kozáků, dva kubánské, jeden těrský, jeden sibiřský a jeden náhradní byl utvořen jako smíšený. Výstroj a uniformu měla vojska stejnou. Stejnokroje se lišily pouze nárameníky, podle kterých se poznalo, k jakému pluku vojáci patří. V září 1943 byla vyslána divize kozáků do Francie na ochranu Atlantské obranné linie. Nicméně přesun kozáků na frontu byl pozastaven a nejvyšší velení poslalo divizi do Jugoslávie do boje s partyzány. Tam zároveň bojoval Ruský strážní sbor, který čítal 15 tisíc kozáků. V červnu 1944 první kozácká divize von Pannwitze získala status sboru a v červenci byla oficiálně uvedena mezi jednotky SS. Boj kozáků na straně německých vojsk v bitvě proti Rostovu v roce 1943 byl v porovnání s bojem proti Němcům ještě urputnější a vytrvalejší. Kozáci bojující na straně Hitlera, byli odzbrojeni až 28. června 1945, tedy 18 dní po oficiálním ukončení války. Po tajné dohodě se Stalinem byli všichni kozáci a všichni jejich přívrženci deportováni zpátky do Ruska. Předání povstalců proběhlo v rakouském Linci. [1]

V roce 1980 začalo obrození kozáctva. 28. června 1990 v Moskvě proběhlo shromáždění Velké zakládající skupiny svazu kozáků, kterého se účastnilo 263 delegátů. Atamanem Svazu kozáků se stal potomek donských kozáků Alexandr Martynov. 17. listopadu téhož roku byl v Rostově na Donu zahájen sjezd donských kozáků, jehož atamanem se stal syn Šolochova. Novočerkassk se stal centrem nového hnutí kozáků. Popularitu opět získaly snahy přeměnit Don v autonomní oblast podobně jako je tomu v Rostovské a Volgogradské oblasti v Rusku, podobně jako je tomu v Doněcku či Luhansku na území Ukrajiny. Objevila se také myšlenka, aby byl donský kozácký lid prohlášen za samostatný. 15. května 1993 proběhlo slavnostní znovu pohřbívání znesvěcených ostatků hrdinů Donu – generála Platova, Orlova-Denisova, Baklavova a Jefremova. Jejich ostatky byly uloženy do hrobky

Novočerkasského pravoslavného chrámu, tam spočinuly rovněž ostatky Donského a Novočerkasského arcibiskupa Johana. Další den byl slavnostně odhalen bronzový pomník na počest legendárního atamana a zakladatele Novočerkasska M. I. Platovova. Donští kozáci se zúčastnili bojů během konfliktu v Podněsterské moldavské republice, jejich úkolem bylo chránit ruskojazyčné obyvatelstvo. 12. června 1994 přijel do Novočerkasska prezident Podněsterské moldavské republiky Igor Smirnov, aby kozákům předal vyznamenání. Jednalo se o dvě medaile „Zachráncům Podněsterské moldavské republiky“ a „Obráncům Podněsterské moldavské republiky“. [20]

V roce 1994 se uprostřed kozáckého vedení začal projevovat rozkol. V Novočerkassku se objevily dva Velké kozácké kruhy, které usilovaly o vyjasnění situace, týkající se nejednoznačného postoje k Čečenské republice (4. ataman N. I. Kozicin podepsal s tehdejším čečenským prezidentem Dudajevem dohodu o spojení). V roce 1996 obešli atamana Kozicina a byl jmenován ataman Vjačeslav Chižnjakov, který měl veškerou podporu, dokazovalo to jeho státní, oficiální uznání. Rozkol kozáctva se projevil i ve vztahu k válce v Jugoslávii. V roce 2005 byli kozáci Rostovské oblasti zavlčeni do mezinárodního konfliktu, v jehož čele byli čečenští představitelé diaspory, což je etnická populace, která je nucena proti své vůli opustit svůj domov. 1. září 2010 vyhlásil patriarcha Kiril svátek na počest Donské ikony matky Boží a celého pravoslavného kozáctva. Od rozpadu SSSR existuje mnoho organizací, jejichž cílem je sjednocení kozáků Donu, ovšem tyto organizace jsou mnohdy zcela bezvýznamné, až dalo by se říci pseudokozácké, které znevažují původní myšlenku znovuzrození Donu. Ke všeobecně uznávaným můžeme řadit pouze dvě, a to: [23]

- První – Velká Donská armáda (*Все великое Войско Донское*), která je podle svého vzniku a z historického hlediska prvním společenstvím. V čele byl do roku 2003 ataman Nikolaj Vasiljevič Fjodorov (*Николай Васильевич Фёдоров*) a nyní je v čele této organizace Michejev Jaropolk Leonidovič (*Ярополк Леонидович Михеев*). Toto vojsko představuje za hranicemi malou skupinu, v dnešní době se jedná spíše o potomky

donských kozáckých emigrantů, kteří do ciziny odcházeli v roce 1920 spolu s ruskou armádou generála P. N. Vrangel'a (*П. Н. Врангеля*). Za hranicemi vydává atamanská kancelář Velkého Donského vojska Donský kozácký věstník a to již od roku 1921 (*Донской Атаманский Вестник*). Můžeme v něm nalézt nařízení atamana donských kozáků za hranicemi, různé oficiální dokumenty, či materiály týkající se historie Ruska a kozáctva a povstání bílých.

- Druhou organizací je Armádní kozácké společenství, které je jedno ze 700 organizací Svazu kozáků Ruska a je podporováno vládou Ruské federace. Tato organizace spojuje kozáky na území státu, vykonávající službu v souladu se zákonem „O státní službě ruských kozáků“ od 5. října 2005 a jeho stanovy jsou schválené dekretem prezidenta ze dne 17. června 1997. [23]

Kozáci jsou v dnešní době na dobré cestě, aby byli uznáni jako národ a neztrácejí naději na obnovu alespoň částečné autonomie, o což už velice dlouho usilují. Vláda se snaží Kozáky zapojit do dobrovolných sborů policejních a vojenských jednotek, tím by navázali na svou vojenskou historii a možná by se znovu stali elitní vojenskou složkou, jako tomu bylo kdysi a po rozpadu SSSR kozácký odkaz znovu pomalu získává svou tvář. V dnešní době se k donským kozákům hlásí přes 100 000 tisíc lidí. [23]

Kozáci v historii urazili dlouhou cestu a tato cesta byla velice trnitá, potýkali se s omezováním svých práv a svobody, o kterou nejvíce stáli a bojovali. Sváděli urputné boje s mongolskými Tatary, hájili a bránili vlastními těly hranice svého státu, Ruska. A vděk byl takový, že se je z vyšších míst snažili co nejvíce utlačovat. Největší represí, kterou Kozáci mohli pocítit, bylo tzv. raskazačivanije, při němž se snažili bolševici kozáky naprosto vymýtit. Ovšem můžeme pozorovat, že síla jejich ducha se zničit nedá a tak se s nimi můžeme setkat i v dnešní době, kdy se k nim stále hlásí přes 100 000 lidí, pořádají různé folklorní festivaly, při nichž můžeme být svědky udržování

kozáckých tradic, vidět jejich zajímavé kroje, poslouchat táhlé a oduševnělé písně a obdivovat je za jejich svobodnou mysl.

1.2. Nejstarší kozácká vojska a hlavní osídlené oblasti

Na západě působilo ukrajinské Záporožské kozácké vojsko. Na východě Ruska byla pak vojska Donská, Horská, Volžská, Těřská a Jaická, která se později přejmenovala na Uralská. Vojenská uskupení vzájemně spolupracovala a ochraňovala hranice na jihu. Vojska se často přemísťovala, ať již to bylo z důvodu nutnosti či to činila dobrovolně. [3]

Za nejstarší kozácké vojsko je považováno Záporožské. Název vznikl podle místa, které vojsko zaujímalo, jednalo se o polohu za peřejemi Dněpru (pozn. rusky peřeje – porogi, za kterými se vojska usadila. To znamená, že vojska byla rozložena za „porogami“, od toho se tedy odvozuje název vojska Záporožské). Vojáci byli odpůrci Polska, proti němuž se koncem 16. století znovu postavili. Rozšiřování carské moci se dotklo i tohoto kozáctva. Vzhledem k tomu, že vojsko nedokázalo uznávat cizí autority, bylo jejich území místem mnoha konfliktů s carskou mocí a po jejich potlačení byla vojska nucena přestěhovat se do údolí řeky Kubáň, kde se poté formovali noví kozáci, tedy kubánští, kteří si uchovali ukrajinský jazyk i jména. [1]



Obrázek 1 – Záporožští kozáci



Obrázek 2 – Donský kozák

Za nejvýznamnější a největší kozácké vojsko je považováno donské. Dosvědčuje to i skutečnost, že byli příkladem pro ostatní kozáky. Území donského vojska bylo považováno za tzv. Donskou republiku, která se řídila určitými zákony, vojáci si volili své atamany. V současné době bychom tyto atamany mohli považovat za jakési náčelníky a v rámci republikového působení pak za prezidenty. A právě tyto zákony a přerozdělování moci po nich kopírovala ostatní kozácká vojska. Mocnáři z Petrohradu jejich zákony omezovali a ponechali jim pouze samosprávu kozáckých vesnic, nazývaných stanicemi. Funkčnost tohoto rozhodnutí mohu popsat tak, že když impérium rozšiřovalo své hranice, jako daleko levnější se jevilo dosadit na tato nová území tradiční kozácké rodiny z Donu a Kubáně, které se zde staraly o bezpečnost a hospodařily zde, v porovnání s tím, kdyby zde měla být zřizována finančně nákladná státní správa. Území, kde se vojsko formovalo, se nazývalo Divoké pole, to kvůli bezvládí, které zde panovalo. Kozáci se usadili na území horního a středního Donu a jejich hlavním městem byl Čerkassk. Díky velkému přílivu přistěhovalců mělo donské vojsko v Rusku etnickou převahu. [1]

Kozáci, kteří obývali povodí řeky Volhy, neměli tak dlouhou historii, jejich nezkrotný život a ohrožování cestujících do Astrachaně, přinutilo tehdejšího cara Ivana IV. Hrozného nechat je vyhladit. Stalo se tak roku 1577, tímto úkolem byl pověřen Ivan Marakšin. Ti, kteří přežili, se usadili v místě nazývaném Jaik, dnešní Ural. [1]

Třetím nejstarším vojskem byli kavkazští kozáci. To, jak toto vojsko vzniklo, je pravděpodobně nejobtížnější definovat. Dříve v každém údolí severního Kavkazu žily odlišné kmeny, které se navzájem ve všem odlišovaly - jazykem, kulturou, zákony, dokonce i náboženstvím. V 16. století se ustavují dvě skupiny kozáků, Horští a Těrští (podle řeky Těreku). Obě vojska v letech 1577 sloužila caru Ivanu IV. Hroznému. Až v roce 1860 jsou přejmenována pouze na Těorské kozácké vojsko. [1]

V Astrachaňské a Saratovské gubernii, u pravého břehu Volhy vzniklo vojsko Astrachaňské, bylo založeno roku 1860. [1]

V Asijské části prvním kozáckým vojskem bylo Orenburské. Jako každé kozácké vojsko se na svém území vojáci snažili rozvíjet zemědělství a chov dobytka. V těchto místech bylo ovšem nepříznivé pouštní klima a písčité půdy a to je v chovu a pěstování omezovalo. V roce 1842 k nim byli připojeni Kalmyci a díky tomuto obrovskému rozšíření vojsko ztrácí svůj původní charakter a stává se součástí carského vojenského systému. Pro představu toto vojsko čítalo na 650 000 lidí, kteří obývali 44 stanic. Vojsko bylo výjimečné svou gramotností, na území jeho působnosti bylo 452 škol, včetně vojenských. [1]

Sibiřské vojsko bylo ustanoveno v roce 1760, přispělo ke kolonizaci Sibiře, bylo vedeno Jermakem Timofejevičem. Když byl k Rusku připojen Turkestán, nacházeli se sibiřští ve vnitrozemí a tak bylo zapotřebí dalšího přesunu. [1]

Lze tedy shrnout, že kozáci osidlovali hraniční pásma Záporoží na Ukrajině, odkud pochází nejstarší zmínka o kozáctvu, řeky Don, odkud pocházejí nejvýznamnější a největší kozácká vojska, Kubáň a Těrek, horský pohraniční Kavkaz a jižní hranici Sibiře. Na samém počátku existence kozáckých vojsk tedy tato zaujímala jižní území a později s jejich přemísťováním zabírala území na východu.

1.3. Charakteristika pojmu kozák

Kozák je svobodný člověk, který nemá žádné společenské závazky a jeho životním posláním je vojenská služba. Povoláním a povinností zároveň je mu ochrana pohraničí a výkon válečné služby v jízdách útvarů. Kozák není rolník, ale jeho obživa spočívá v lovu zvěře a využívání přírodních zdrojů. Kozáci byli skvělým válečným nástrojem carů, využívali jich proti mongolským nájezdníkům. Od rolníků a běžných obyvatel se lišili rovněž tím, že disponovali půdou, za kterou nemuseli platit, půda přitom patřila celému vojsku. V době, kdy se v Rusku rozmáhala nevolnictví, pro kozácká vojska byl typický obrovský příliv uprchlíků, další výhodou byla samospráva v rámci vlastního vojska a stanic. To, že rolníci utíkali za svobodou, na sebe samozřejmě nenechalo dlouho čekat a tak carská vláda

zakročila, začala kozáky znevýhodňovat a omezovat jejich privilegia (např. vlastnictví půdy a možnost lovu). [6]

Název kozák má pravděpodobně turkotatarský původ, lze se setkat rovněž s podobou slova kozak (v ukrajinštině) a kazak (v ruštině). Takto byli označováni na jiné osobě či společnosti nezávislí lidé. Většinou tak nazývali potulné lidé, avšak obvykle je výraz kozák užíváno pro označení ozbrojeného válečného jezdce. Například v Turkestánu se tímto názvem označovali nomádi a v Osetii váleční zajatci. Nelze tedy s určitostí tvrdit, jaký je původ lexému kozák. [6]

Jak jsem již zmínila výše, kozácká vesnice se nazývala stanice. Obvykle se jednalo o osadu opevněnou zemními valy nebo vším tím, co bylo v okolí této osady možné použít k ochraně proti tatarským nájezdníkům, kterým kozáci velice často čelili. V každé z těchto osad se stavěla strážní věž, pro jejíž výstavbu se dováželo dřevo z dalekých krajin. V čele stanic stál ataman a jeho pomocník, který se nazýval esaul nebo také mladšij tovarišč. Do obou těchto funkcí si kozáci volili své představitele. O veškerém dění, které se týkalo stanice, rozhodoval krug. Bylo to nezbytné vzhledem k tomu, že docházelo k neustálému ohrožení, proto bylo zapotřebí nastolit určitý vojenský řád. K nejdůležitějším funkcím patřily chov koní a péče o ně. [1]

Jak jsem již výše zmínila, kozák byl nezávislý člověk, který prahl po svobodě, nemínil být spoutaný zákony a pravidly carské ruské vlády. Hodlal poslouchat pouze pravidla a vojenská nařízení svého vůdce atamana. Jinak byl vládcem sám sobě. Kozáci byli skvělými bojovníky, kteří se dokázali mistrně pohybovat stepí na koni. Donští kozáci chytře využívali plody řeky Don a její blahodárné okolí.



Obrázek 3 – Kozáci, milovníci koní

2. KULTURA, ZVYKY A ZPŮSOB ŽIVOTA

2.1. Specifika kozáckého oděvu

Osobitost kozáckého oděvu měla spojitost se způsobem jejich života. Vyvíjel se po celá staletí. Nově příchozí, tedy uprchlí rolníci, kteří už se nechtěli podmaňovat carské vládě, nosili to, v čem přišli nebo to, co jim ve stanici dali. [14]

Už Petr I. pochopil, že oblečení pro kozáka, je něco daleko mnohem více, než pouhá móda. Oblečení bylo uzpůsobeno tomu, aby se kozákovi dobře bojovalo a jezdilo na koni. [15]

Kalhoty byly právě přizpůsobené jízdě na koni. Jedná se o široké kalhoty. Neměnili jejich vzhled už od jejich vzniku, až do 18. - 19. století. Košile byly dvou typů. Jedna, která byla obyčejná, byla šitá z plátna „rubácha“ (*pyбaxa*). Zastrkávali si ji do kalhot a druhá byla slavnostní, většinou šitá z hedvábí „bešmet“ (*бешмет*), tu nechávali volně viset. Obyvatelé stepí rádi používali hedvábnou látku, říkali totiž, že na hedvábí se neudrží vši. Pokud byla zima, oblékali si krátký kožíšek a na něj ještě parku, což je teplá, delší bunda. Navrch si oblékali prošívaný plášť volného střihu, podobající se kaftanu. Když byla opravdu veliká zima a nečas, nosili dlouhý ovčí kožich., dobře po něm stékala voda a když byl mráz, tak na rozdíl od obyčejné kůže nepraskal. Na Kavkaze místo tohoto kožichu nosili plášť z plstě. Na hlavu si nasazovali kapuce, které byly na konci špičaté. Měli velikou škálu vysokých bot, které byly při jízdě na koni také důležitou součástí kozáckého oděvu. Používali ozdobné boty s měkkou podrážkou, což je pro ně typické. Také nosili koženou obuv s řemínky, takzvané „bašmaky“ (*башмаки*), které získaly svůj název podle toho, z čeho byly vyráběné a to z kůže telat. [15]



Obrázek 4 – „rubácha“



Obrázek 5 – „bešmet“



Obrázek 6 „bašmaki“

Kozák si svůj oděv cenil nejen kvůli jeho hodnotě nebo pohodlnosti, ale důležitý pro něj byl duševní pocit. Podle věřících je oděv jakousi druhou kůží člověka, a proto původní kozáci nikdy nenosili oblečení někoho jiného a už vůbec ne oblečení zemřelého člověka. Znamenalo to totiž vejít do vůle, duše toho, čí oděv nosíte a ztratit tu svou. Nejvíce ze všeho si vážili oblečení, které bylo šité jejich matkou nebo ženou. Velice cenným kouskem v šatníku byla košilka, ve které byli jako malí křtění. Tuto košilku měli schovanou do konce svého života a k ní byl připojen pramínek prvních vlasů. Když byl vypravován kozák na svou „poslední cestu“ byly tyto věci pohřbeny s ním. Pokud zemřel někde v daleké cizí zemi, spálily se všechny jeho věci a oblečení v místě, kde žil a s ním i košile a pramínek vlasů. [14]

Jako všichni vojáci, nosili vojenskou standardní uniformou, od ostatních se lišila malými detaily, knoflíky na uniformě, náušnicemi v uších. Symbolika nošení náušnic má svá pravidla, pokud má rodina pouze jedno dítě a to chlapce, tento chlapec nosí náušnici v levém uchu a pokud v rodině bylo více dětí, ale pouze jedním z nich byl chlapec, nosil náušnici v pravém uchu. Na hlavě nosili Kozáci především plátěné čepice se špičatými vršky, tzv. „bašlyk“ (*баулык*), velice známé byly vysoké, kožešinové čepice „papacha“ (*Папача*). Tyto čepice měly hlubokou symboliku. Například, když se kozák vrátil ze služby, hodil svou čepici do řeky, od které pocházel. Jestliže si kozák bral za ženu vdovu, hodil čepici jejího bývalého muže do vln řeky. Obyčejně byly do čepic zašívány svaté ikony nebo modlitby napsané dětskou rukou, které měly ochraňovat jejich nositele. Za klopu si vojáci vkládali osobní dokumenty nebo různá nařízení. Razili pravidlo, že kozák může ztratit tuto čepku pouze se svou hlavou. [15]



Obrázek 7 – „bašlyk“



Obrázek 8 – „papacha“

Dalším velice typickým znakem, tak jako jsou kožešínové čepice, je pro kozáky vyholená hlava a pouze z prostředku hlavy vedoucí dlouhý pramen vlasů. Podle tradice jim tento pruh vyčníval z pod čepice, z levé strany, protože podle donských kozáků z pravé strany stál anděl, tam bylo vše v pořádku a z levé se svíjel čert. Podle tradice byly nedílnou součástí kozácké vizáže vousy. Knírek nosili i během Občanské války shodou okolností i gvardějci. [15]

Ženský oděv kozáckých manželek je obtížnější specifikovat. Jedná se o velice pestrou škálu oblečení, protože každá stanice, každé vojsko a dokonce každý kozácký rod měl svůj specifický šatník. Nemusel se lišit naprosto celý, ale pouze detaily. Zvláštností ženského kozáckého oděvu byly pokrývky hlavy. Nosily tak zvané „povojniky“, to jsou zdobné šátky. Ženám nebylo dovoleno chodit do kostela s nezakrytou hlavou, pokud žena neměla zakrytou hlavu, byla považována za naprosto nevychovanou a divokou bytost. Později nosily i krajkové šátky a v 19. století jakési čepčky (kloboučky) neboli „kolpaky“. Těmito různými pokrývkami rovněž ženy poukazovaly na svůj rodinný stav. Vdaná žena by se nikdy před lidmi neobjevila bez kloboučku (kolpaku), všechny nosily krajkové šátečky. Bylo by naprosto nemyslitelné, aby jej některá neměla, bylo by to stejné, jako kdyby kozák neměl na hlavě svou typickou čapku. Děvčata si zaplétala vlasy do copů a do nich vplétaly barevné stužky, tyto copy ještě stáčely do jakéhosi kruhu. [14]



Obrázek 9 – Kozáčky

Prstýnky byly rovněž ženskou záležitostí. Muži je nenosili, neboť byli zcela oddáni své službě. Dívka, která nosila stříbrný prstýnek na levé ruce, dávala na vědomí mužům, že je připravená se vdát, a naopak dívka, která nosila prstýnek na pravé ruce, oznamovala, že je již zasnoubená. Pokud dívka nosila na pravé ruce prsten s tyrkysem, znamenalo to, že její milý je ve službě. Pokud nosila na pravé ruce zlatý prsten, znamenalo to, že je vdaná. Pokud ten samý prsten nosila na levé ruce, naopak tím vyjadřovala, že je rozvedená. Jestliže měla žena na levé ruce na jednom prstě dva zlaté prsteny, znamenalo to, že je vdova. Druhý prsten nosila po svém zemřelém manželovi. [14]

Tradiční vzhled ženského oblečení se utvářel ve druhé polovině devatenáctého století. Oděv se skládal ze sukne a halenky, neboli „kofty“. Oblečení bylo šito z materiálů jako hedvábí, vlna, samet či kartoun, což je látka podobající se plátnu. Halenky byly pestrých stříhů, šily se často vypasované, dlouhé přibližně k bokům, byly různě zdobené. Dlouhé rukávy kopírovaly rameno, jindy byly lehce našasené, proto poněkud rozšiřovaly a zvedaly ramena. Na halenkách býval malý límeček – stojáček. Blůzky zdobili stuhami, krajkou či korálky. Také ale nosily blůzky volného střihu, rovně střižené. Sukně rádi šily bohaté, načechrané, lehce našasené u pasu. Dolní část sukne pestře zdobili krajkou, kanýrem, barevnými stuhami a jemným plisé. Sukně byla maximálně metr široká a pod ní ženy nosily zdobené spodničky z krajky. [14]

Když ženě bylo třicet pět let a více, začala se oblékat do méně výrazných barev, spíše do temnějších, tmavších, monotoniích a jednobarevných, její oděv měl mnohem jednodušší střih. [14]

Asi každý národ má svůj specifický кроj, uniformy, své tradiční oblečení, které pochází z historie a dodnes ho oblékají při různých folklorních akcích a není tomu jinak ani u kozáků. Když se řekne kozák, každému se asi vybaví bojovník s širokými kalhotami a především s chlupatou vysokou čepicí na hlavě a se šavlí v ruce nebo alespoň taková je má asociace s tímto názvem. Je

důležité vědět, že Kozáci své oděvy považují za cennost především duševní a ne materiální a s touto duševní hodnotou je spojeno i mnoho tradic.

2.2. Kozácké tradice

Kozák nemůže být považován za kozáka, jestliže nezná tradice a zvyky svého národa. Typickou charakterovou vlastností kozáka je být veselý, pohostinný a vtipný, ale zároveň by měl být člověkem tichým, smutným a nepřístupným. Pokud se podíváme na povahu a charakter Kozáků, dá se říci, že to byli lidé a i v dnešní době jsou to lidé, kteří hleděli smrti tváří v tvář, a přesto si zanechali veselou mysl, ale na druhou stranu to byli zadumaní filozofové s duchem básníka. Stejně jako ruský národ i Kozáci se modlili k Bohu, s výjimkou toho, že na konec každé své modlitby dodávali, že pokud kdokoliv cokoliv může, to oni nesmí, protože oni jsou Kozáci. [25]

Vztah kozáků ke svým rodičům byl nanejvýš uctivý, V případě, že by kozák neuctíval své rodiče, bylo to považováno za hřích. Dosvědčuje to i vykání dětí rodičům. Rodiče domlouvali svým dětem kmotry, kmotra dívku měla připravit na život s mužem, aby uměla vařit, hospodařit a pracovat. Kmotr chlapce zase připravoval na službu v kozáckém vojsku. Role kmotra byla považována v tomto případě přípravy za důležitější v porovnání s úlohou otce. S velkou úctou se také chovali ke starším, čili svým generálům. Jestliže staršina vešel do místnosti, všichni si stoupli a pokud byli v uniformě, zasalutovali. Když byli oblečeni v civilu, sejmuli čepici. V přítomnosti staršiny bylo považováno za neslušné sedět či kouřit. K věkově starším lidem se chovali uctivě tak, jako je to přirozené i v dnešní době. Například starší osoby pouštěli před sebe, nepředbíhali je, pomáhali jim. Jejich slova byla pro mladší poučná a zajímavá, při různých šarvátkách, neshodách a hádkách se mladší řídili jejich slovy a považovali je za rozhodující. [25]

Vztah muže k ženě mezi kozáky je takový, že žena v domácnosti zastává svou práci a muž jí do ní nijak nezasahuje, stejně tak to platí i naopak a k tomu, co žena dělá a k její práci, mají kozáci úctu. Dokazuje to i povídka ruského spisovatele

Garryho Nemčenka o kozácích, ve které popisuje, jak jedna žena vedla koně zapřaženého v bryčce a přijel k ní důstojník a šlehnul jí, odjinud vyjel kozák a setnul mu hlavu za to, jak se k ženě zachoval. Přibližně podle uvedeného příkladu si můžeme představit, jak si muži vážili žen. Zvyky nepovolovaly, aby se ženy účastnily zasedání „kruhu“. Jestliže měla žena nějakou prosbu a chtěla být vyslyšena, postaral se o to otec, bratr nebo kmotr. [25]

„Kozácký kruh“ (*казацкий круг*), je kozácké shromáždění, instituce či orgán, který se zabýval například řešením otázek bojů nebo chodu stanice. Přestože se kozák vyznačuje svou svobodou a nezávislostí na jakýchkoliv autoritách, podřizoval se rozhodnutí kruhu. Velkou pravomoc měl armádní kruh, který se skládal ze všech představitelů stanic kraje. Takovýto kruh vyjadřoval a zastával nezávislost kozáctva, proto bylo v zájmu totalitního režimu podobné zřízení zničit. Na Donu byly kruhy zakázány v roce 1721, na Urale potom 1775, avšak nehledě za zákaz a krvavé represe shromáždění představitelů pokračovalo ve své existenci až do roku 1917. Mezi jejich pravomoci patřilo například potrestání kozáka, mohli požádat o opakování voleb, určovat různé pokuty nebo dokonce vyloučit ze společenství. Na zasedání kruhu chodí kozáci ve své tradiční uniformě. [24]

Jejich víra je nemyslitelně spojená s pravoslavím, jsou silně věřícími, podobně jako značná část Rusů. Kozáci mají mimo jiné i své vlastní desatero a to zní:

1. Čest a dobré jméno je pro kozáka cennější než vlastní život.
2. Kozáci jsou si ve všech právech rovni.
3. Podle tebe se soudí celé kozáctvo, celý tvůj národ.
4. Služ věrně svému národu a ne vůdcům.
5. Drž slovo, protože slovo kozáka je vzácné.
6. Cti staré a uznávej, respektuj stáří.
7. Drž se víry svých předků, jednej podle zvyků svého národa.
8. Nasad' svůj život pro život tvého kamaráda.
9. Buď' pracovitý a nezahálej.
10. Ochraňuj svou rodinu a jdi jí příkladem.

Kozák stručně ve třech větách charakterizuje své poslání takto: „Kozákem je nutné se narodit! Kozákem je nutné se stát! Kozákem je nutno být!“. Již první věta vyjadřuje originalitu kozáků. Podstatné je, že sami sebe považují za samostatný národ s vlastní kulturou a historií. Stát se kozákem znamená to, že existuje určitý ideál, jak by měl kozák vypadat a chovat se a k tomuto ideálu je nutné se přiblížit a směřovat k němu své chování, svůj život. Ve všem se řídí stanovenými pravidly a normami. To však neznámá, že dítě, které se narodí kozákům, je automaticky kozákem, musí tomu přizpůsobit svůj život, jestliže o to stojí. A poslední rčení, že kozákem je nutno být, je samo o sobě výmluvné. Jestliže se kozák stane kozákem, pak se tak musí chovat, uznávat všechny tradice a zvyky. Všechna výše uvedená tradiční ustanovení je chápat a přijímat jako určitý celek, jsou odrazem stavu duše, způsobu myšlení a životních norem. [13]

Kozáci ctili své tradice. Vážili si své rodiny, věkově starších, tudíž moudřejších lidí, vážili si svých žen a ctili jejich práci, nezasahovali jim do domácnosti a vše, co se jí týkalo. Rozhodnutí žen ohledně domácnosti respektovali a nedovolili si tato rozhodnutí jakkoliv porušovat, přesně tak ani žena neměla právo zasahovat do záležitostí, které se zase vztahovaly k práci a povinnostem muže. Byli silně věřícími, stejně tak jako celý ruský národ, avšak jejich desatero se vztahovalo k povinnostem jejich služby. Jedinému zařízení, kterému se kozák podřizoval je „Kozácký kruh“, jeho rozhodnutí a nařízení ctil.

2.3. Symboly

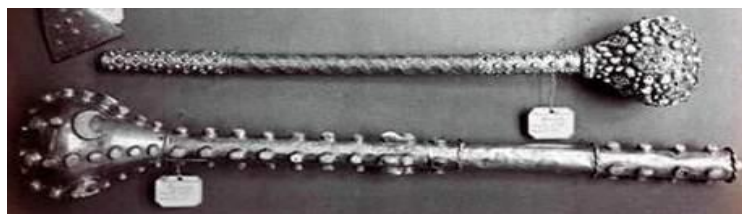
Prapor je symbolem pluku, vojenského spojení. Můžeme říci, že je to pro kozáka svatyně, za kterou je ochoten se bit nehledě na svůj život, nedopustí, aby byl prapor poskvrněn. Dříve byl znakem dohody s cizími státy. Jednou z teorií o barvách na vlajce je – Modrá označuje Donské kozáky, žlutá Kalmyky a červená ruský lid. Na obrázku je vidět kozácká vlajka s erbem donských kozáků a tím je bílý postřelený jelen. [17]



Obrázek 10 – Donská kozácká vlajka

Dalším symbolem je „bunčuk“ (*бунчук*). Je to koňská oháňka připevněná na dřevěné tyči. Pochází z turecké kultury, je původním symbolem Osmanů a Mongolů. Je znakem hlavního stanu atamana, označuje, že je ataman na pochodu, je to tedy symbol jednotek na pochodu a v bojích s ním ataman sledoval své vojáky. V klidném neválečném období byl uchováván v kostele. [17]

Dále uveďme typickou zbraň – ostnatý palcát, tzv. bulavu (*булава*). [17]



Obrázek 11 – kozácká zbraň bulava

Ataman vlastnil jakési žezlo nebo spíše hůl, jejíž konec připomínal ostnatý palcát, rusky „naseka“ (*насека*) podle ruského slova zařezávat (*насекаться*). Na ostnech byla vytesána jména atamanů. [17]

Dalším typickým symbolem jsou pruhy na kalhotách, ukazující na kozáckou příslušnost. Jsou to barevné nášivky na kozáckých kalhotách. Podle barvy se pozná příslušnost k vojsku a barva je vždy stejná jako pruhy na čepici. Symbolizuje svobodu kozáků a u jednotlivých vojsk se mohou barvy lišit. Například donští mají rudé pruhy, orenburské vojsko má pruhy modré a Zabajkalci zase žluté. [17]



Obrázek 12 – donské kozácké kalhoty s pruhy

Atamanský kaftan a čepice byly předávány tomu, kdo se stal atamanem. Jsou symbolem vůdce kozáckého vojska. Mezi další atamanské symboly patřila například medaile, kterou nosili na límci kaftanu. Z jedné strany byla vyobrazena jejich podobizna a pod ní stál většinou nápis: „Ataman stanice“, na druhé straně bylo uvedeno jméno atamana. Když vůdci skončila jeho funkce, medaile se mu ponechávala na památku. Dále měli pečeť, kterou používali na všechny dokumenty, pečeť se předávala vždy při volbách nového atamana. Byla buď připevněna na prstenu, nebo se předávala samostatně na jakési rukojeti. [17]

Každý kozák vlastnil šavli, která je také typickou zbraní. Zbraň získal kozák v 17 letech. V 21 letech mu byly předány nárameníky, odznak a uzel na meč „temljak“ (*темляк*), který je připevněný na rukojeti šavle. Šavle se dědila z dědy na vnuka, pokud v rodině už nebyl žádný potomek mužského pohlaví, potom se dávala do hrobu poslednímu zemřelému muži. Ztratit ji, znamenalo pro kozáka ohromnou hanbu. Kruh mohl rozhodnout buď tak, že kozák ztratil právo na to, aby nosil šavli, případně ho mohli vyhostit z vojska. [17]



Obrázek 13 – kozácká šavle

K neznámějším symbolům patří typická čepice, se kterou si kozáka asociuje snad většina lidí. Čepici odkládají během zasedání kruhu, při motlitbě nebo při přísaze nebo jestliže přijdou na návštěvu. V opačném případě ji nosí neustále na hlavě. Pokud kozákovi někdo srazí čepici z hlavy, značí to výzvu k souboji. [15]

K dalším tradičním prvkům kozácké kultury patří i jejich symbolika. V této podkapitole jsem vybrala několik příkladů. Tím nejdůležitějším je vlajka, která po staletí měnila svůj vzhled, avšak barvy a jejich symbolika zůstala stejná. Do dalších symbolů řadíme i různé typy zbraní, které jsou pro tento národ typické a tou nejtypičtější je kozácká šavle.

2.4. Kozácký kůň

Kůň je archetypem svobodného a hrdého vojína. Po boku člověka se spolu vyvíjeli v průběhu několika tisíc let. Kozákovi se stal kůň věrným druhem, po jehož boku oba bojovali o život, tváří v tvář se setkávali se smrtí. Kůň je pro kozáka přítelem, kterému se svěřoval se svými pocity a nabytými dojmy, pro vojína je kůň druhem, který ho nikdy nezklame. Koňská kultura utváří specifickou kulturu koňských národů, tedy národů, které žijí společně s těmito zvířaty. Jsou to lidé se srdcem na dlani, otevřené duše, lidé upřímní, otevření, čestní, takoví, kteří neznají pocit strachu. [19]

Jízda na koni vyžaduje fyzickou zdatnost. Při jízdě je zapotřebí skvělého jezdce, který zvládne překonat všemožné překážky, různé zábrany, ale i rychlý cval koně

vyžaduje, aby člověk použil téměř každý sval na svém těle, ač se může na první pohled zdát, že to není nic náročného. [19]

Pro obyvatele v okolí řeky Don byl vztah ke koním skutečně mimořádný. Tento vztah získali od asijských kočovných kmenů, které si svých zvířecích společníků velice vážily a uctívaly je. Ne nadarmo nazývali kozáky stepními kentaury. Od narození do smrti je kůň doprovázel při všech možných zemních pracích. Do dnešních dob se u Donu povídá o někom, kdo zemřel, že „přivázal koně“ nebo, že „šel lovit divoké koně“. Díky tomu, že kůň byl se svým jezdcem, chovatelem v těsném vztahu, vznikala různá znamení a hádanky, které byla vydedukována z chování koně. Například, když se na dvůr vrátil kůň bez svého jezdce, jejich matky a ženy smutně nařikaly, protože věděly, že jejich milý či syn padl do zajetí Tatarům. Kůň byl rovněž součástí různých obřadů. Z těchto dob pochází různé, dnes známe soutěže s koňmi, jako je například voltiž nebo v drezuře či westernu různé triky, které se používaly. Je známo, že kozáci procházeli jakousi bojovou prověrkou, při které jezdec předváděl, jak dokáže s koněm spolupracovat, jak je psychicky i fyzicky zdatný, jakou má morálku a vůli, neboť toto vše s koněm trénoval a umí to. Pozornost při těchto prověrkách byla soustředěna na jezdcovu sílu, kterou vynaložil, obratnost, pružnost, šikovnost, odvahu a také rovnováhu. U koně zase byla hodnocena vytrvalost, síla, rychlost, i to, jak dokáže reagovat a podřizovat se jezdcovi. [19]

2.5. Kozácké obřady a jejich tradice

Jeden z nejdůležitějších obřadů v donské kozácké kultuře zaujímají svatební obřady, jejichž kultura se vyvíjela od 19. století, po zavedení církevního sňatku na Donu. Tradiční donská svatba obsahovala mnoho prvků přejatých ze svateb ukrajinských či jižně ruských oblastí. Jak bylo zvykem, svatby se obyčejně připravovaly na podzim nebo v zimě, když Kozáci nevykonávali polní práce. Ve výběru nevěsty nechávala rodina synovi volnost, rodiče a příbuzní zůstávali v roli pozorovatelů. V domě nevěsty se vedly řeči o kráse nevěsty, o jejím umu a

pracovitosti. Po zavolání matky byla nevěsta oblečená do domácího oděvu a nesla číši vína, hostila tak příchozí a pak skromně mizela do ústraní. Hosté chválili víno a pili jej velice pomalu, aby tak dali ženichovi čas na rozmyšlenou. Pak se ženicha zeptali, zda svou nevěstu poznal, jak se mu líbí. Nevěsty se zase ptali, zdali se jí líbí její ženich. Další dny posílali rodiče ženicha za ženichem dohazovače, kteří chodili do domu za ním jako zbloudilí tuláci. Zakončením tohoto obřadu je podání si rukou, jehož hlavní význam tkví ve slavnostním ujednání podmínek svatby, týká se rovněž věna nevěsty a svatební hostiny. Vždy se domlouvali na průběhu svatby otcové. [12]

Týden před svatbou se konalo sezení u nevěsty doma, na které chodily nevěstiny kamarádky, šily jí šaty a připravovaly věno. Nevěsta se svými kamarádkami oplakávala konec své svobody a její kamarádky u ní celý tento týden spaly. [12]

Několik dní před svatbou se oslavovaly takzvané „podušky“ (*nodyuuku*). Věno nevěsty nesli ženichovi domů tzv. „podušečníci“. Lehké věci nosili v rukách, těžké pak vezli spolu s truhlicí na voze. Ženichova rodina v čele s matkou přijala věno a pozvala na pohoštění účastníky průvodu. [12]

Poslední den před svatbou dívky u nevěsty začaly péct tradiční sváteční bochník (*каравай*), který slavnostně odnesly ženichovi domů a podnos, na kterém ho nesly, ozdobily větévkami a kvítky. [12]

Den před svatbou, dívky za zpěvu unesly nevěstu, zaplétaly jí vlasy do jednoho copu a čekaly na příchod ženicha. V domě ženicha se shromažďovali příbuzní a známí. Ženicha oblékali, učili ho chovat se jako udatný kozák. Poté se jako vojsko, které čeká útok nepřítele, odebrali do domu nevěsty. Zde se znovu setkala nevěsta s ženichem, přičemž oba slavnostně oznámili, že se svatbou souhlasí. Poté se odebrali k mladým vrstevníkům a starší odešli na předsvatební večeři. [12]

Když nastal den vydání nevěsty, nasedl ženich na koně, ostatní účastníci jeli ve vozech se zapřaženými koňmi. Vozy byly ozdobené červenými stuhami. Jezdci předváděli různá čísla a triky na koních, jak bylo uvedeno v předešlé části práce.

V ulicích zněly zvony a kozácké písně, k domu nevěsty přijížděl ženich se svým doprovodem. Nevěsta se mezitím rozloučila s rodiči. Seděla u stolu se zapleteným copem oblečená do svatebních šatů. Spolu s ní seděli u stolu sestry, bratři, dědečkové s biči v ruce a nepustili ženicha k nevěstě, dokud si ženich nevěstu nevykoupil. Poté, co se tak stalo, byli mladí oddáni a poté odjeli k ženichovi domů, kde je vítali a žehnali jim chlebem. Tradicí bylo tento chléb lámat nad jejich hlavami, což mělo značit, aby žili v blahobytu. Sypali na ně ořechy, bonbony, pšenici a chmel. Po obřadě ženě dívky rozpletly její cop a vyčesaly jí je na vrcholek hlavy, oblékly jí do oděvu, který označoval, že je dívka vdaná. Následující den se obcházelo s tradičním svátečním chlebem a vybíraly se dary, od otce dostal syn koně se sedlem a od matky dojnou krávu. Mladí novomanželé děkovali všem svatebčanům a loučili se s nimi, tato tradice trvala někdy i celý týden. Novomanželé navštěvovali příbuzné a známé. [12]



Obrázek 14 – namlouvání nevěsty

Když voják odcházel na pochod s vojskem, skýtalo to také své tradice. Voják šel do kostela na modlitbu a buď ze země před kostelem nebo z hrobu své matky či otce sebral hrst hlíny a vložil si ji do „ladanki“ (ладанка), to je malá vyšívaná taštička vyrobená z kůže, která sloužila jako amulet a do ní vkládali tuto hrst hlíny a modlitbu a věsili si jí na krk, kde nosili i křížek. Amulet měl vojáky chránit před různými zraněními nebo jinými utrpeními. Pokud bylo vojákovi souzeno zemřít, měl u sebe na hrudi svou rodnou zemi. Když otec požehnal kozákovi, klanil se

k zemi a prosil ji o odpuštění, zřejmě kvůli tomu, že ji opouští a poté se otočil ke svojí ženě, kterou rovněž prosil o odpuštění a žádal ji, ať se stará o jejich děti, do té doby než se vrátí. Doprovázející žena kozáka do války mu vedla koně a po cestě mu kladla na srdce, že na tomto koni odjíždí a na něm se zase vrátí zpět. Když si od ženy vše vyslechl, políbil ji, políbil své děti, posadil se do sedla koně a jel k místu, kde se sešel celý vojenský kozácký sbor, takto byl kozák vypravován, pokud šel do války. [12]

Pokud se kozák vrátil z boje, byla to samozřejmě ta nejradostnější událost v životě každé rodiny. Vítali je nejen příbuzní a rodina, ale celé obyvatelstvo stanice. Kozáci vjížděli do stanice velice slavnostně, první z nich držel ikonu Svatého Krista Spasitele. Uvítali je chlebem a solí. Dále pokračovali do chrámu, kde absolvovali bohoslužbu a skládali zde své přivezené dary, protože Boží Milosti přisuzovali zásluhy za všechny své úspěchy a zdary v bitvě. Bohužel, mnohdy byly vidět ozdobené ikony Matky Boží perlami, které tam kladli vdovy kozáků, jejichž muži byli zabití a z bitvy se již nevrátili. [12]

Doprovázení kozáka na jeho poslední cestu považovali kozáci za přirozený jev, smrt nepovažovali za hrůzu a neupadali v zoufalství. Stavěli se k tomuto dnu filozoficky a velice moudře, tvrdili, že pokud se člověk narodil, musí také jednoho dne zemřít, a proto si již mnoho z nich za svého života vyhledávali místa svého posledního odpočinku. Kozáci považovali za důstojnou smrt zabití uprostřed bitevního pole, nebo v kruhu své rodiny. Při těchto průvodech na poslední cestu šel i kuň zemřelého, který byl speciálně na tuto ceremonii vystrojen. Měl černou podsedlovou dečku, ke které měl připevněnou zbraň kozáka, a za koněm šli pozůstali. V domě vdovy, ležela pod ikonou kozákova čepice, znamenalo to, že se rodina nachází pod ochranou Boha a společnosti. Tělo mrtvého pochovali tak, jak se patří podle náležitostí pravoslavného obřadu. Tělo muže, omývali muži a těla žen zase ženy. Předměty, které byly používány při omývání, byly páleny a to proto, aby jej nikdo nemohl zneužít, například k uhrnutí či použití jiných kouzel. Vzpomínali na den pohřbu a na devátý a čtyřicátý den po pohřbu, tato tradice se udržuje v malých donských stanicích ještě do dnešních dob. Na smuteční hostiny pečou

pirožky se zelím a jako sladkou variantu pirožky plněné sušeným ovocem a vaří kompot. Vaří tzv. „kut’ju“ (кутья), to je vařená rýže zalitá medem nebo s rozinkami, je to tradiční jídlo Slovanů. K pití na stůl staví vodku i víno. Dříve bylo tradicí neúprosně vypít tři panáky. Oběd jedli pouze lžícemi, vidličky nedávali a kladli důraz na to, aby se jednalo o lžičky tradiční ruské, tedy malované a vyrobené ze dřeva. Zvonice vyzváněla, pokud zemřelo dítě, tón zvonu byl vysoký, pokud se jednalo o starého člověka, byl tón naopak nízký. To, že se blížila smrt, kozáci poznali podle různých předzvěstí či znamení. Tak jako u nás, když spadne obraz ze stěny, říkáme, že někdo v rodině zemře, tak pokud u nich spadla ze stěny na zem ikona, mělo to stejný význam, mezi další znamení patřilo například nedůvodné zavítí psa nebo klepání ptáka na okenici. Umírajícímu se snažili ulehčit umírání a to tak, že otevírali dveře nebo vyřezávali díru do stropu, aby v klidu a pokoji mohla odejít jeho duše. Kozáci věřili, že na onom světě se špatně daří sebevrahům a těm, které pohřbili odděleně, mimo hřbitov nebo bez kříže. [12]

Kozáci si velice potrpěli na dodržování svých tradic. Za nejvýraznější, co se týče složitosti a množství obyčejů, můžeme považovat kozáckou svatbu. Svatební tradice, které se dodržují, nejsou otázkou jednoho dne, ale dnů několika, pro každý den je typický jiný zvyk a vše má svou chronologickou posloupnost. V podkapitole kozáckých tradic uvádím zvyky týkající se doprovodu Kozáka do války, jeho vítání a radost, když se vrací zpět a v poslední řadě i doprovod k „věčnému odpočinku“.

2.6. Kozácká tradiční kuchyně

V této podkapitole vyjmenuji některá tradiční donská kozácká jídla. Uvedu, z jaké oblasti pochází a pokud možno i z jaké doby a z jakých potravin byla vařena. Jídel bylo nepřeborné množství a od ruské kuchyně se lišilo, bylo blíže spíše evropské, kavkazské či východní kuchyni, díky tomu, že velké množství času trávili v bojích mimo svá území, v zemích, z jejichž kultury čerpali a pak tyto zvyklosti přinášeli k Donu. Stoly se pod nepřeborným množstvím jídla jen prohýbali, a to při

takových příležitostech jako když čekali vážené hosty nebo na oslavu vracejících se kozáků z bitvy. Na stole jsme mohli vidět různorodé druhy masa, od drůbežního po zvěřinu, máčená jablka, nakládanou zeleninu, pirohy, palačinky, potírané šlehačkou nebo medem z vodních melounů a samozřejmě v neposlední řadě nemohly chybět typické znamenité donské ryby, mezi něž patří uzení jeseteři, donští sledi, rybí polévka „ucha“ (*уха*), či maličké rybky se smaženou cibulí a vejci. Svatba byla jednou z příležitostí, kdy se stůl pod jídlem skoro opravdu prohýbal. Mezi tradiční jídlo, které se při svatbě na stole vyskytovalo, patřil „kruglik“ (*кружлик*). Jedná se o veliký piroh, který je plněný mletým kuřecím masem s kořenou petržele, které jsou osmažené na pánvi na husím nebo kachním tuku. Tato náplň je vrstvena do formy, ve které je připravené rozválené těsto na pirohy. Zakryjeme přebytečným těstem vrchní část „krugliku“ a dáme péct do trouby nebo pece. Včas vyndáme z trouby a můžeme podávat. Jak jsem již zmínila, jedná se o tradiční jídlo, podávané na svatbách. Jídlo pochází ze Staročekasské oblasti a jeho vznik můžeme datovat obdobím 18. století. [18]

Donští kozáci neměli nouzi o plodiny, protože půda v okolí řeky byla velice úrodná. Pro oblast dolního Donu byly typické ovocné náplně z višní, jablek či meruněk. Tradičními přílohami se staly rozmanité druhy ovoce, například vodní melouny či tykve. Melouny jedli čerstvé, nebo si je solili a nejčastěji z nich vyráběli med, tzv. „narděk“ (*нардек*). V teplé dny ovoce sušili a dělali z něj kompoty. Kozáci si ze všeho nejvíce oblíbili pití kávy, tuto tradici si přivezli z Turecka. Při této příležitosti nepili kávu sami, ale zvali si sousedy nebo příbuzné. Na stole nechyběly mléčné výrobky, jižní část Donu byla známá chovem skotu, proto na stole nechyběly produkty jako smetana, máslo, jogurty. Drůbež běžně pekli vcelku, nejčastěji se jednalo o slepici, husu nebo kachnu. Toto maso bylo tradičním pokrmem během různých svátků a nechyběla ani na stole při svatbě. [16]

V tradiční donské kuchyni mají své nezastupitelné místo také polévky, mezi jejich nejoblíbenější a nejrozšířenější dozajista patří polévka s názvem „ucha“, která je pro kozáky daleko oblíbenější polévkou, než například boršč. Její název vznikl ze starého indoevropského kořene *jus*, což znamenalo vývar nebo tekutina. Od tohoto

kořene se později vytvořilo slovo *jucha* a po odtržení písmene j- už zmíněný název *ucha*. V 11. - 12. století se k názvu ještě připojoval druh masa, ze kterého byla polévka vařena, takže například ucha ze slepice. Později, v období 15. století se již tato tradiční polévka vařila především z ryby a tak na konci 17. století, na počátku 18. se tento název pojil k polévce, připravované z ryby. Polévka je v základu vařena stejně, tudíž z ryby, ale v každé stanici ji ochucovali naprosto jedinečně. Základem je rybí vývar. Není striktně dáno, z jaké ryby má být, obvykle se jedná o jesetera, ježdíka obecného, candáta, síha nebo okouna, záleží pouze na chuti připravujícího. Pozvolna rybu vaříme, voda nesmí úplně vařit a hrnec s rybou nikdy nepřikrýváme pukličkou. Důležité je, že rybu nedáváme do hrnce se studenou vodou, ale do již uvařeného zeleninového vývaru. V každé této polévce nesmí chybět cibule, mrkev a brambor. Koření už dáváme podle vlastní chuti a také je pravidlo, že čím je ryba tučnější, tím více kořeníme. [21]

Kozácká kuchyně byla velice rozmanitá, bohatá na ovoce a ryby, ty tvořily základ jejich kuchyně. Na ryby byl bohatý a štědrý Don a díky vláze okolo něj byla úrodná pole. Kozáci byli skvělými pastevcí dobytka, dobrými rybáři, měli úrodná pole, velké bohaté sady. Mnohá jídla přišla ke kozákům z jiných kultur. Získávali zkušenosti z období bojů, které sváděli například na území dnešního Turecka či Persie. Odsud si přivezli kávu nebo se naučili připravovat maso na způsob kebabu. Lze tedy konstatovat, že kozácká kuchyně byla opravdu bohatá a při každé slavnosti, či návštěvě nechyběly plné stoly jídla. [16]

3. CHARAKTERISTIKA RUSKÉHO NÁŘEČÍ

Nejprve vysvětlím, co to dialekt je. Ruskou řeč toho nebo jiného území či teritoria, můžeme nazývat místním, územním nářečím nebo dialektem. Jinými slovy dialekt značí rozdílnost, odchylku jazyka, která je rozšířena na určitém území, pro něž je typická. Pod každý spisovný jazyk se řadí i lidový jazyk a teritoriální dialekty. Spisovný jazyk je jazykem vědy, kultury, písemností, je to jazyk, který slýcháváme v rádiích, televizích, ale i v divadle, protože je základem umělecké literatury. Je používán ve školních i státních institucích, je vyučován ve školách. Spisovný jazyk je na celém území pouze jeden jediný. Jeho normy jsou zachyceny ve slovnících či v různých odborných jazykových příručkách.

Pro všechny dialekty je především charakteristické území jejich vzniku, jsou to především vesnice. Každý dialekt má své vlastní zákony, nejsou tedy všeobecně použitelné pro každý dialekt. Na rozdíl od spisovného jazyka, dialekty existují pouze v ústní formě. [8]

Věda, která se zabývá naukou o dialekttech, se nazývá dialektologie (od řeckého dialektos: „nářečí, dialekt“ a logos: „slovo, mluvit“). Termínem mluva či dialekt rozumíme nejmenší jazykovou odlišnost daného území v porovnání se spisovným jazykem daného státu. Kdežto nářečí je největší jazykovou jednotkou. [8]

V rámci ruského jazyka vydělujeme dvě nářečí – severoruské a jihoruské. Každé z těchto nářečí má své fonetické, gramatické a lexikální znaky a vlastnosti. Jedná se o 4 typické hlavní rysy, kterými se tato dvě nářečí liší. Těmi jsou:

- Akání (*аканье*) – Pro severoruské nářečí je typická různost výslovnosti hlásek o, a, které se nachází v nepřízvučné pozici, například *молоко* – [*малакó*] ; *тракторист* – [*трактарист*]. Jihoruské nářečí tuto výslovnost nerozlišuje například *гъворит, мълако, тръктарист*. Akání je často doprovázeno tzv. jakáním (vyslovováním souhlásky *ja-*), například *нясу, вяду, сястра*.

- Dalším charakteristickým znakem je asimilace znělosti, výslovnost *z* záměnou za *κ*, pro severoruské nářečí typická výslovnost *zopod, dpyk*, kdežto nositel jihoruského nářečí tato dvě slova vysloví jako *xopod, dpyx*.
- Výslovnost tvrdé koncovky *m* u sloves 3. osoby – v severoruském se vyslovuje jak je obvyklé, tedy tvrdě (*зoвopит, пишeт, пeкyт*) a v jihoruském se vyslovuje měkce (*зoвopитъ, пишeтъ, пeкyтъ*).
- Použití tvaru 2. a 4. pádu, osobních zájmen 1. a 2. osoby, jednotného i množného čísla a zvrtných zájmen s flexí (při ohýbání – časování, skloňování). V severoruském *-a* (*меня, тебя, себя*) a jihoruském *-e* (*мене, тебе, себе*).
- Posledním nejvýraznějším znakem, kterým se liší dialekt od spisovného jazyka, považují lexiku, tedy charakteristickou slovní zásobu, pro každý dialekt. [8]

Jednotlivá slova dialektu obohacují ruský jazyk. Spisovatelé píšící o nějaké typické vesnici, osvětlují, obohacují těmito slovy uměleckou řeč daného díla. Donskému dialektu se ve svých dílech věnoval Michail Šolochov. Spisovatelé svá díla obohacovali o barvitě typické výrazy charakteristické pro danou oblast. Jedná se například o názvy, které popisují přírodu nebo každodenní způsob života. Lze to demonstrovat na povídce spisovatele - „Рoдинка“, ve které se vyskytují výrazy jako například *летник* (letní cesta ve stepi), *гyмно* (polní tok), *шляx* (velká cesta), *дюже* (velmi). [8]

Dialekty ještě rozdělujeme na ty, které vznikaly primárně a ty, které vznikaly později, tedy sekundárně. Takové dialekty vznikaly díky pozdějšímu osidlování a přemísťování národů. K nářečím primárního vzniku řadíme ty, které vznikaly odvěkým usazováním východních Slovanů, je to nářečí, které vznikalo v období do 15. století a týkalo se území Centrálního Ruska. Sekundární utváření dialektů se týkalo oblastí Středního a Dolního Povolží, Uralu, Kubáně a Sibiře. [22]

Donská skupina dialektů nebo také jižně-ruské nářečí se týká velkého území Rostovské oblasti a západní části Volgogradské oblasti, v povodí řek Chopjor a Medvedica a také středního a dolního toku řeky Don. [22]

Donské nářečí se utvářelo v 16. - 17. století. Vznikalo v důsledku přesídlování nositelů jižně ruského nářečí do okolí řeky Don, tudíž se se na jeho utváření podílelo teritoriální hledisko, ovlivnilo jej také sociálního vymezení donského kozáctva. Dialekt, vznikající v okolí řeky Don, se svým vývojem řadí do skupiny dialektů, které vznikaly primárně, což vysvětluje podobu východní části jihoruských dialektů. [22]

3.1. Specifikace dialektu donských kozáků, vznik specifických výrazů

Historie utváření donského nářečí je spojena s celou historií kozáctva. První vesničky na Donu a v Priazově vznikaly v polovině 16. století osídlováním rolníků a zběhů, utíkajících před nevolnictvím z různých částí Ruska, jak jsem již bylo konstatováno v první kapitole. Byli to lidé, kteří se nedokázali zbavit vlastní vůle a svobody a podřídili se nevolnictví a tak prchali na jih, na divoká neobdělaná pole, vrhali se do věčných válek s Tatary. Zastávali totiž názor, že je lepší smrt, než život v zajetí. Na těchto místech se setkávali s tureckými kočovnými kmeny, Polovci a jinými kočovníky, kteří se ve stepích a hlubokých lesích skrývali před Tatary. Tímto způsobem byly položeny základy donskému kozáctvu. [22]

Kozáci se stěhovali k Donu a jeho přítokům. Zde si stavěli svůj tábor (*стан*), od tohoto názvu vzniklo později specifické slovo stanice (*станица*), okolo těchto vesnic si vytvářeli zemní valy nebo jinak kolem dokola ohrazovali. V každé kozácké vesničce byl jakýsi obecní dům (*общий дом*). Země zabraná společenstvím kozáků pro lov a chov dobytka se nazývala jurta (*юрта*), toto společenství čítalo 80-100 lidí. Každá stanice měla svého náčelníka, vůdce, který se nazýval ataman (*атаман*). Podle jedné z teorií vzniku tohoto slova je turecký původ, kde má toto slovo význam velkého otce, vůdce, pohlavára od ata- nebo-li otec. Kořen se poté spojil se sufixem -man. Půdu nijak neobdělávali, neorali, ani neseli obilí, žili pouze

chovem dobytka, který získávali od Tatarů nebo Turků nebo si jej sami ulovili. V okolí řeky Don a Medvědice se pohybovalo mnoho zvěře, byli to především medvědi, vlci, lišky, jeleni, divočáci, divoké kozy, hranostajové atd. [8]

3.2. Skupiny donského dialektu

Donské nářečí se dělí podle klasifikace L. M. Orlova na tři skupiny:

- Choperské (*Хоперские*)
- Medvedické (*Медведицкие*)
- Čirské (*Чирские*)

Pouze u choperského nářečí se před samohláskou *ц* vyslovuje *р* a *н* měkce, například (*коньцы, соньце, огурьцы*). Dalším rozdílem je výslovnost slova *ещё*, vyslovují jako *ишто*. Dále osobní zvrtná zájmena 1. a 2. osoby se ve 2. a 4. pádě mají dialektickou formu (*у мяня, у тябя, у сябя*). Slova středního rodu nepřechází do ženského, nýbrž do mužského rodu (*мой пальто, один окно*). [8]

V medvedickém dialektu jsou takové zvláštnosti, například u slov začínajících a *о* nebo *а* a je v pozici na druhém místě před přízvukem, vyslovujeme tato písmena jak *и* (*игурьцы, итайди, ибезьянка*). Dlouhé *жжж* nebo *ишш* čteme tvrdě (*вожжжи*), ale *щш* čteme měkce (*овощи*). Osobní a zvrtná zájmena ve 3. a 6. pádě mají tvar (*к тебе, к сабе, о тебе, о сабе*) a ve 2. a 4. pádě (*у тебе, себе, мене*). V čirském i medvedickém nářečí střední rod přechází na ženský ve slovech (*платёнка, пальтёнка, ...*). [8]

Typickou výslovnost pro čirské nářečí můžeme slyšet například při vyslovování hlásky *ф*, kterou zaměňují za hlásky *х, хв* (*Хведор, Хвилитт, кохта*). Dále slova, která začínají na *о* nebo *у*, čtou tak, že před ně ještě vsunou hlásku *в* (*вулишца, возеро*). Souhlásku *Ч* vyslovují jako měkké *ш* (*щай, щасы*). Osobní a zvrtná zájmena používají ve 2. a 4. pádu ve tvarech (*у мене, тебе, себе*). Zvláštností u této skupiny je tvar ženského a mužského rodu, která má schodný tvar se středním rodem, takže například (*вечерняя звездо, большая метло, ...*). [8]

3.3. Výskyt specifických slov v donských kozáckých pohádkách

V této podkapitole se budu věnovat kozáckým pohádkám. Materiál čerpám, z knihy Vladimira Vladimiroviče Kogitina „*Донские казачьи сказки, предания, легенды и бывальщины*“. Stručně popíšu děj vybraných pohádek a v některých poukážu na typickou kozáckou slovní zásobu. Knihu tvoří 13 pohádek a 18 legend a pověstí, které autor sesbíral v donských kozáckých stanicích a rolnických osadách. V pohádkách se odráží kozácké nářečí, jejich tradice a jejich typický pohled na svět.

První pohádku, kterou zmíním, je pohádka s názvem „Labuť“ (*Лебедь*). Vypráví o páru zamilovaných mladých lidí Katerině a Larkovi. Mladík si přeje vydělávat peníze ve službách burlaků (pozn. burlak je svobodný muž, kozák, který nemá rodinu a ani žádné hospodářství). Káťa ho přemlouvá, aby nikam nechodil. Peníze vydělané touto prací jsou totiž velice těžce vydělané, burlaci táhli loď po řece Volze proti proudu. Když k nim Larka přijde prosit o práci, vysmějí se mu, že se na tuto práci absolutně nehodí. Poté co přemůže jednoho z nich, povšimne si ho kupec a najme si ho na loď, aby jí se zbraní v ruce chránil před zloději. Larkovi to ale nedá a poprosí, zdali by nemohl táhnout loď společně s burlaky. Kupce to rozhněvá, ale vyhoví mu. Tuto těžkou dřinu nezvládne a upadne do bezvědomí. Burlaci jsou nuceni Larku nechat ležet na souši, ze strachu, že je nakažený tyfem. V noci se mu zjeví dívka proměněná z labuti, která se o něj celou noc strachuje, zachrání ho, vdechne mu opět život. Ráno, když se Larka probudí, vydává se sám na cestu, na níž potká mužika, se kterým společně hledají poklad. Naleznou tajnou chodbu s komnatou plnou zlata, na jejímž vrcholu spí kocour, toho ale nesmějí probudit. Kocour se však probouzí a Larka se dostává do nebezpečí. Znovu se objeví dívka, oblečená do bílého, která ho vyvede ven z podzemní chodby. Než jí však stihne poděkovat, dívka se promění v labuť a uletí. Poslední třetí příhoda, která ho potkává před návratem domů je se zlodějem, se kterým se vkrádá do jednoho domu. Když je zajat a udeřen do hlavy, znovu se objevuje dívka a opět mu zachrání život. Poté se Larka vrací do své stanice a dozvídá se příšernou zprávu, že jeho milovaná Katerina se utopila. V ten moment si uvědomí, že zjevení dívky v bílém je

vlastně ona. Když se mu jednou v noci zjeví, vstoupí s ní do vody jezera a víc už ho nikdo nikdy neuvidí. Pouze lidé si vypráví o tom, že dva lidé žijící v daleké stanici, muž a žena, jsou jim velice podobní. [7]

Nyní bych chtěla uvést v krátkých úryvcích slova, která jsou typická pro donské kozáky. Tyto výrazy jsou vytištěné tučně:

- „Добрался до села, где **артели** собирались.“ (jedná se o skupinu rybářů, mající vlečné sítě)
- „Пойду - говорит - на Волгу к **бурлакам**.“ (burlaci jsou svobodní lidé, nemající rodinu, jedná se o kozáky)
- „**Заколотырились** они,...“ (znamená, že se dohadovali)
- „Это тебе не **шашкой** махать.“ (jedná se o typickou kozáckou zbraň neboli šavli)
- „Целую ночь над ним **колготилась**.“ (znamená, že se o něj strachovala, bála se o něj)
- „**Окстись**, разве не ты для меня свет в окошке.“ (slovo, jehož význam je pokřížovat se)
- „**Чирик** вперед выставил.“ (typická kožená obuv bez podpatků)
- „**Чига егунетская!**“ (směšný název pro kozáky obývající horní tok Donu)
- „Очнулся Ларька уже в **тигулёвке**.“ (jedná se o vězení)
- „**Шабаш!**“ (na cizí účet nebo zadarmo) [4]

Další zmíněnou ukázkou je pohádka s názvem „Medvěd“ (*Медведь*). Jedná se o velice krátkou pohádku, která vypráví o drzém kozákovi Fedoseji Alferovovi (*Федосей Алферов*). Ten urazil staničního atamana a vtipkoval na jeho účet. Ten se mu poté za tuto urážku tvrdě pomstil, naložil mu tolik práce, že ho skoro k smrti vyčerpал a pak ho vyhostil ze stanice. Zhrzený Fedosej si za poslední peníze koupil medvěda. Naučil ho mnoho vtipných kousků. Oblékl ho do kozáckého tradičního mundůru a poslal ho stanice. Za neposlušnost chtěl ataman poslat medvěda do vězení, nevšiml si totiž, že je to zvíře, ale myslel si, že se jedná o neposlušného

vojáka. Medvěd se rozzuřil a chtěl atamana napadnout, ten se dal na útěk. Poté se ptal, komu medvěd patří. Nikdo ale Fedoseje neprozradil, protože ho měli kozáci rádi a milovali jeho vtipy. [7]

Výrazy typické pro mluvu donských kozáků vyskytující se ve druhé pohádce „Medvěd“:

- „...что у Федосея парадный **чекмень**...“ (typický kozácký vojenský mundúr, vrchní oblečení z doma upředené ovčí srsti)
- „В станице медведя **обрядил в шаровары с лампасами**.“ (toto spojení nese význam oblékání typických kozáckých kalhot) [4]

Krátce ještě zmíním pohádku „Kocour a liška“ (*Кот и лиса*), která mě zaujala. Jedná se také o velice krátkou bajku, která vypráví o kocourovi, který má dvanáct vousů, je zlý a vyjídá své majitele, babku s dědkem. Babka jednoho dne rozhodne a dědek musí kocoura odvézt do lesa. Zde se setkává s liškou, která mu nabídne bydlení a také všude rozhlásí, jak je tento kocour nebezpečný nebo spíše jeho vousy budí respekt. Medvěd, vlk, zajíc a kanec se domluví, že kocoura pozvou k sobě na oběd. Na tolik se ho ale bojí, že se před ním všichni schovají. Kocour vezme jídlo a odnese ho zpět k lišce domů. A tak si společně žijí šťastně. [7]

Památku každého národa tvoří písemná nebo ústní forma umělecké tvorby. Pouze ústní forma dokázala věrně vyobrazit život, originalitu a individualitu. Obyvatelé Donské země psali pohádky o statečných a odvážných, chytrých a moudrých, ušlechtilých a hodných hrdinech, připravené chránit slabé a potrestat zlé. Donské pohádky se pravděpodobně nejvíce liší od ruských svoji „kouzelnou silou“. V ruských pohádkách vítězí hrdina za pomoci této síly, kdežto v pohádkách kozáckých jsou často zásluhou udatného kozáka, jeho chytrosti, vynalézavosti a odvahy. Kozácké pohádky zosobňují splněný sen svobody, touhu po šťastném životě, za což kozák v pohádce bojuje a zpravidla i vyhrává.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je věnována kultuře, tradicím, zvykům donského kozáctva a okrajově i donskému dialektu. Práce je rozdělena do tří kapitol, obsahuje ilustrační obrazovou přílohu vztahující se ke zkoumanému tématu. Součástí práce je výběrově sestavený autentický slovníček výrazů, souvisejících s daným tématem.

Cílem bakalářské práce bylo přehledně nastínit historická fakta donských kozáků v dějinách Ruska, čemuž se věnuje první část práce. Dále je objasněn pojem kozák, jsou uvedeny jeho charakteristické rysy jako osobnosti. V práci jsou okrajově zmiňována i ostatní kozácká vojska, od nejstarších až po ty nejdůležitější a nejvýznamnější, k nimž patří Donští kozáci. Rovněž jsou zmiňována místa, která v Rusku postupně tento lid osídloval.

Druhá kapitola je věnována kozácké kultuře, podrobně se zabývá charakteristikou kozáckého oblečení, které lze považovat za velice důležitý prvek. Dále je pojednáváno o kozáckých tradicích, v nichž je největší pozornost věnována svatbě a všemu, co je s tímto životně důležitým krokem spojeno. Zmiňovány jsou rovněž zvyky, spojené s vyprovázením kozáka do války či na jeho „poslední cestu“. V této kapitole jsou popisovány rovněž různé symboly a válečné zbraně. V další části je ještě věnována pozornost vztahu kozáka ke koni, neboť právě s koněm je voják neodmyslitelně spjat. Poslední část kapitoly se zabývá ruskou tradiční kuchyní. Zmiňovány jsou tradiční pokrmy. K nim patří jídla, připravovaná z ryb, protože právě na ně je Don bohatý.

Poslední třetí kapitola se okrajově dotýká donského nářečí. Cílem práce nebylo podrobně analyzovat jazyk, ale pokusit se charakterizovat kulturu donských kozáků z hlediska kulturologického. V této části je tedy obecně charakterizován jazyk, zmiňována historie utváření specifického dialektu. Pro názornost je uváděno rozdělení donského nářečí do tří skupin, z níž má každá charakteristické prvky, které jsou pro každou z nich typické. V poslední části se věnují specifické slovní

zásobě, která se nejlépe odráží v ústní lidové slovesnosti, jež je největší pokladnicí každého národa. K nim bez nadsázky patří ruské donské kozácké pohádky.

РЕЗЮМЕ

Бакалаврская работа состоит из трех глав. Занимается историческими фактами касающимися донских казаков, а также появлением и существованием казачьих организаций, развивающих свою деятельность в настоящее время. Описываются места происхождения казаков, объясняется само понятие казак, характеризуется их значение в жизни русского общества. Освящаются традиционные казачьи обычаи, внимание уделяется кухне казаков, классическим символам и оружию, описывается отношение казака к верному другу в жизни и бою - лошади. Коротко описываются типичные черты донского диалекта, отмечается историческая точка зрения на формирование донского диалекта. Примеры донского диалекта весьма ярко отражаются в литературных произведениях. С целью наглядно продемонстрировать некоторые примеры диалекта, выборочно анализируются сказки донского казачества с точки зрения лексической.

ABSTRACT

This thesis is divided into three chapters. It deals with historical facts concerning The Don Cossaks as well as the existence and presence of contemporary Cossaks organizations, their settlements and explanation of the term Cossak and the meaning of this rank. It gives information referring to the Cossaks's traditional ceremonies, typical habits, traditional costume, usual symbols and weapons, it describes the relation between Cossak and their horse- the closest and most important animal in the life of everyone of them. It also partly depicts characteristic signs of Don dialect, the historical standpoint of forming the Don language, and last but not least it shows some of the vocabulary used in Don Cossaks fairy tales.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Tištěné zdroje

1. AUSKÝ, A. Stanislav. *Kozáci*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0766-0.
2. TOLSTOJ, Lev Nikolajevič. *Kozáci*. z rus. orig. přel. Bohumil Mathesius a Ruda Havránková ; il. František Janula. 4. vyd. Praha : Svět sovětů, 1965. 208. s.
3. БЫКАДОРОВ, И. Ф. *История казачества, Происхождение казачества. Возникновение республик Вольного казачества - Донского...* Прага : Библ. "Вольного казачества", 1930. 174 с.
4. ДЕГТЯРЕВ В. И., Р. И. КУДРЯШОВА, Б. Н. ПРОЦЕНКО, О. К. СЕРДЮКОВА. *Большой толковый словарь донского казачества*. Москва: Астрель, 2003. 605 с. ISBN 5-93259-031-9
5. ДУЛИМОВ, Е. И., КИСЛИЦЫН, С. А. *Государство и донское казачество: учебное пособие по спецкурсу*. Москва : Издательство РАГС, 2000. 271 с.
6. ГОРДЕЕВ, А. А. *История казачества*. Москва: Вече, 2007. 635 с. ISBN 978-5-9533-1905-8.
7. КОГИТИН В. В. *Донские казачьи сказки, предания, легенды, бывальщины*. Волгоград: Прин Терра, 2009. 169 с. ISBN 978-5-98424-102-1
8. КУДРЯШОВА Р. И. *Слово народное: говоры волгоградской области в прошлом и настоящем*. Волгоград: Перемена, 1997. 121 с. ISBN 5-88234-273-2.

Internetové zdroje

9. Na cestě. *Česká televize*. [online]. © 2012 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185966822-na-cestech/212562260120020-na-cestech-po-rostovske-oblasti/>
10. Tichý Don a kozáci. *Atllanka*. [online]. 20.2.2012 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://www.atllanka.net/index.php?text=297-hleda-se-dalsi-pedofil>
11. *TÝDEN.cz*. [online]. 10.6.2014 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/rusko-a-okoli/do-boju-se-separatisty-se-zapojuji-i-donsti-kozaci_309631.html#.VOh4py48TK9
12. Обряды донских казаков. *Большой Ростов*. [online]. 13.06.2014 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: http://big-rostov.ru/?page_id=6033
13. Казачьи заповеди. *Хуторское казачье общество*. [online]. © 2012 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.ckwkazak-svao.ru/cossacks-tradition/168-kazachi-zapovedi.html?start=1>
14. Казачья Сеть. *Казачья одежда*. [online]. © 1996-2002 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: http://cossackweb.narod.ru/kazaki/r_kzodzhd.htm
15. Федеральный патриотический вестник. *русское казачество*. [online]. 17.3.2013 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://fpvestnik.ru/russkoe-kazachestvo/odezhda-kazakov/>
16. Хутор Камишин – ресторан казачьей кухни. *История казачьей кухни*. [online]. © 2007-2011 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://хуторкамьишин.рф/kitchen/>
17. Хуторское казачье общество. *Казачьи символы и знаки*. [online]. © 2014 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: *Казачьи символы и знаки* Источник: <http://kazaki-marino.ru/istoriya-kazachestva/235-kazachi-simvoly-i-znaki>
18. Васютинское казачье общество. *Традиционная казачья кухня*. [online]. 2.8.2014 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://kazak-mo.ru/tradiczii/tradiczionnaya-kazachya-kuxnyarecepty-blyud.html>
19. Церковь успения богородицы. *Конь в казачьей культуре*. [online]. © 2015 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://klin-demianovo.ru/kazachja-obschina/kazache-oruzhie/kon-v-kazachey-kulture/>
20. Возникновение донского казачества. *Русский портал*. [online]. [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://www.opocuu.com/120511.htm>

21. Уха. *Википедия*. [online]. 28.2.2015 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D3%F5%E0>
22. Донская группа говоров. *Википедия*. [online]. 19.3.2015 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%BF%D0%B0_%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2
23. История донского казачества. *Википедия*. [online]. 20.3.2015 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F_%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0
24. Ритуал проведения Круга. *Традиции*. [online]. [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://yarkazak.narod.ru/TradiciyaRound.htm>
25. Обычаи, традиции, нравы казаков. *Портал южного региона*. [online]. 23.4.2004 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.yuga.ru/articles/society/4345.html>

ZDROJE OBRÁZKŮ (obrázky jsou číslovány v souladu s textem)

1. obrázek – Záporožští kozáci

http://yandex.ru/images/search?text=%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B6%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5%20%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%B8&img_url=http%3A%2F%2Ftopwar.ru%2Fuploads%2Fposts%2F2012-12%2F1355897431_za-zipunami-ris.13.jpg&pos=3&rpt=simage&uinfo=sw-1366-sh-768-ww-1349-wh-637-pd-1-wp-16x9_1366x768&pin=1

2. obrázek - Donský kozák

http://yandex.ru/images/search?text=%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5%20%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%B8&img_url=http%3A%2F%2Fwww.proza.ru%2Fpics%2F2012%2F05%2F06%2F1442.jpg&pos=23&rpt=simage&uinfo=sw-1366-sh-768-ww-1349-wh-637-pd-1-wp-16x9_1366x768&pin=1

3. obrázek - Kozáci, milovníci koní

http://yandex.ru/images/search?p=2&text=%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%B8&img_url=http%3A%2F%2Fwww.freelancejob.ru%2Fupload%2F246%2F79766129143536.jpg&pos=60&rpt=simage&_=1427192747095&uinfo=sw-1366-sh-768-ww-1349-wh-637-pd-1-wp-16x9_1366x768&pin=1

4. obrázek – rubácha

http://yandex.ru/images/search?p=3&text=%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%87%D1%8C%D1%8F%20%D1%80%D1%83%D0%B1%D0%B0%D1%85%D0%B0&img_url=http%3A%2F%2Fflamcdn.net%2Ffurfurmag.ru%2Fpost_image-image%2FluVSh_Ua2BNCBdAv0no5IA.jpg&pos=108&rpt=simage&_=1427194400305&uinfo=sw-1366-sh-768-ww-1349-wh-637-pd-1-wp-16x9_1366x768&pin=1

5. obrázek – bešmet

http://yandex.ru/images/search?img_url=http%3A%2F%2Fg.io.ua%2Fimg_aa%2Flarge%2F1777%2F30%2F17773039.jpg&uinfo=sw-1366-sh-768-ww-1349-wh-637-pd-1-wp-16x9_1366x768&text=%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D0%B1%D0%B5%D1%88%D0%BC%D0%B5%D1%82&noreask=1&pos=28&lr=10511&rpt=simage&pin=1

6. obrázek – bašmaki

http://yandex.ru/images/search?text=%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%87%D1%8C%D0%B8%20%D0%B1%D0%B0%D1%88%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B8&img_url=http%3A%2F%2Fluiza-m.narod.ru%2Fsmi%2Ftarih%2Fresem%2Ftmk-

011.jpg&pos=9&rpt=simage&uinfo=sw-1366-sh-768-ww-1349-wh-637-pd-1-wp-16x9_1366x768&pin=1

7. obrázek – bašlik

http://yandex.ru/images/search?text=%D0%B1%D0%B0%D1%88%D0%BB%D1%8B%D0%BA&img_url=http%3A%2F%2Fwww.graycell.ru%2Fpicture%2Fbig%2Fbashlyk.jpg&pos=1&rpt=simage&uinfo=sw-1366-sh-768-ww-1349-wh-637-pd-1-wp-16x9_1366x768

8. obrázek – papacha

<http://fpvestnik.ru/russkoe-kazachestvo/odezhda-kazakov/>

9. obrázek – kozačky

http://fpvestnik.ru/wp-content/uploads/tradizia_global_kazachki.jpg

10. obrázek - Donská kozácká vlajka

http://yandex.ru/images/search?text=%D1%84%D0%BB%D0%B0%D0%B3%20%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0&img_url=http%3A%2F%2Fs6.icdn.ru%2Fr%2Frumzes%2F1%2F32861821Drm.jpg&pos=5&rpt=simage&pin=1&uinfo=sw-1366-sh-768-ww-1349-wh-637-pd-1-wp-16x9_1366x768

11. obrázek – bulava

<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B0#/media/File:Mace-weapon.JPG>

12. obrázek - kozácké kalhoty

http://yandex.ru/images/search?text=%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%87%D1%8C%D0%B8%20%D1%88%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8B%20%D1%81%20%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D1%81%D1%8B&img_url=http%3A%2F%2Fdosug.tltnews.ru%2Fupload%2Fiblock%2F0ea%2Fmar12_0354.jpg&pos=10&rpt=simage&uinfo=sw-1366-sh-768-ww-1349-wh-637-pd-1-wp-16x9_1366x768&pin=1

13. obrázek - kozácká šavle

<http://kazak-mo.ru/kazache-oruzhie/shashka.html>

14. obrázek – námluvy

http://yandex.ru/images/search?p=6&text=%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%87%D1%8C%D1%8F%20%D1%81%D0%B2%D0%B0%D0%B4%D1%8C%D0%B1%D0%B0%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%B8&img_url=http%3A%2F%2Fnovocherkassk.net%2Fi%2Fdata%2Fblogs_entries%2F16441%2F0c2be5a54adf127d57d186620361cdbe.jpg&pos=191&rpt=simage&_id=1427205771285&uinfo=sw-1366-sh-768-ww-1349-wh-637-pd-1-wp-16x9_1366x768&pin=1

ПРÍЛОНЫ

Пříloha 1 – Slovníček

А

азовка (-и, -и), ж-

азям (-а, -ы), м-

алёный (-ая)-

арбуз (-а, -ы) м-

арпажик (-а, -а) м-

арёд (-а, -ы) м-

атаман (-а, -ы) м-

сирень

широкий халат из

верблюжей

шерсти

пёстрый

тыква

сорт лука

крикливый человек

высший начальник

šeřík

kabát

z velbloudí

srsti

pestrý,

strakatý

dýně

druh cibule

ukřičený

člověk

vrchní velitel

Б

бабник (-а, -и) м-

баглай (-я, -и) м-

бадалжан (-а, -ы) м-

богородицкая трава -

бунеть (-ю, -ит) нсв-

бурлак (-а, -и) м-

род женской

причёски

бездельник

баклажан

чабрец

реветь, плакать

неженатый казак

typ ženského

účesu

ukřičený

lenoch

lilek

tymián

řvát, brečet

svobodný

kozák

В

вага (-и, -и) м-

важко -

вёдро (-а, -а) с-

выкаморный (-ая)-

выходка (-и, -и) ж-

отважный человек

тяжело

ясная солнечная погода

капризный человек

энергичная женщина

odvážný

člověk

těžko

slunečné

počasí

náladový

člověk

energická

žena

Г

гадкий (-ая) -

гамузом -

гардал (-а, -а) м-

грязный

вместе

хрен, горчица

špinavý

společně

křen, hořčice

г<u>а</u>ча (-и, -и) ж-	верблюд	velbloud
г<u>в</u>ал (-а, -и) м-	крик	křik
г<u>н</u>ой (-я) м-	навоз	hnůj
г<u>о</u>дина (-ы, -ы) ж-	погода	počasí
г<u>у</u>сары (-а, -ы) м-	женская обувь со шнурками из кожи	dámská obuv s tkaničkami z kůže

Ё

ё<u>р</u>ик (-а, -и) м-	ручей	potok
--------------------------------	-------	-------

Ж

ж<u>и</u>тца (-ы, -ы) ж-	мука из ржи	mouka z žita
ж<u>о</u>рик (-а, -и) м-	лягушка	žába

З

з<u>а</u>б<u>е</u>чь (-егу)-	попасть	dostat
з<u>а</u>в<u>е</u>ска (-и, -и) ж-	женский передник	dámská zástěra
з<u>а</u>в<u>и</u>туха (-и, -и) ж-	метель, вихр	metelice, vichr
з<u>а</u>зн<u>о</u>бный (-ая) -	милый, дорогой	milý, drahý
з<u>и</u>пун (-а, -ы) м-	кафтан из домотканого сукна	hedvábný plášť typický pro muže

К

к<u>а</u>фт<u>а</u>н (-а, -ы) м -	тёплое зимнее пальто	teplý zimní kabát
к<u>в</u>ох<u>т</u>ать -	кудахать	kvokat
к<u>о</u>в<u>р</u>ик (-а, -и) м-	маленький тёплый платочек	malý teplý šátek
к<u>р</u>ав<u>а</u>й (-я, -и) ж-	блюдо которое готовят на свадьбу	jídlo, které připravují na svatbu
к<u>р</u>уг<u>л</u>ик (-а, -и) м-	большой пирог, праздничное блюдо	velký piroh, sváteční jídlo
к<u>у</u>ш<u>а</u>к (-а, -и) м-	пояс из ткани	látkový pásek

Л

ламать службу -

служить в армии

sloužit v
armádě

М

мазурки -

каша из муки из
семян дыни

kaše z mouky
z dýňových
semen

П

панёва (-ы, -ы) ж-
передник (-а, -и) м-

юбка
фартук с нагрудником

dámská sukně
zástěra s
náprsenkou

повойник (-а, -и) м-

праздничный головной
убор

sváteční
pokrývka
hlavy

порточное молоко -
пряжка (-и, -и) ж-

кислое молоко
любой пояс

kysané mléko
libovolný
pásek

Р

ремень (-я, -и) м-

пояс из кожи

kožený pásek

Ч

чекмень (-я, -и) м-
чурни -

казачий кафтан
обрезанные валенки,
обувь

kozácký plášť
oříznuté
válenky,
obuv